

Desobeir

Lili Marleen i Víctor Català,
Jeanne Hersch i Marina
Tsvietàieva, quatre dones tan
independents i tan sàvies, és
com fer escut, contraverí o
barricada.

BLANCA LLUM
VIDAL

Escolto *Lili Marleen* de Marlene Dietrich i el primer que em ve al cap és que Víctor Català va explicar que, tant en l'art com en la vida, mai no va aconseguir de fer cas. Sense considerar-se rebel ni malcreienta de mena, i fins i tot assumint que li hauria agradat saber complaure a tothom, quan es tractava d'intervenir directament, tant en la literatura com en l'amor i el carrer, sentia una espècie de força que li impedia d'executar qualsevol ordre rebuda o qualsevol dictat vingut de no se sap on (fins i tot afirmava que el cel, per molt que diguin, no ha fet mai cap justícia). Amb gairebé vuitanta anys i sense haver escrit explícitament sobre els estralls del moment que li va tocar viure, Víctor Català va ser més clara impossible: "ara comprenc que jo hauria fet un pèssim súbdit de Hitler, car l'*orden* y *mando* perquè sí no deia per a mi gens ni mica" (*Mosaic*). Ni agència de transmissió ni part d'un engranatge ni consciència adormida ni costum paralitzant ni mandra de confrontar la significació dels seus actes i el sentit de les seves lletres amb la vida que es toca, amb la real. Si més enllà de la història concreta, Eichmann pot ser considerat un paradigma per explicar les conseqüències de l'obediència més cega, Víctor Català n'és exactament el contrari.

Continuo escoltant *Lili Marleen* i el segon que em ve el cap és que Jeanne Hersch va explicar que, quan a la primavera de 1933 va assistir a un curs que Heidegger impartia a Friburg, la sensació que va tenir és que el guru d'*Ésser i temps* (i un dels rectors de la Universitat sota el mandat del Führer) presentava els pensaments de manera autoritària, sense cap intent de justificació racional i amb una aura de profecia que acorralava els oients: o t'hi feies adepte o se t'expulsava cap al terreny d'una inautenticitat pràcticament inhumana. Però més enllà del record que li van provocar aquestes

classes, Hersch es va enfrontar a una de les formulacions filosòfiques amb més acollida i amb descendència del segle xx. Si, mitjançant la *diferència ontològica*, Heidegger distingeix entre l'*ésser* i l'*ens* per afirmar que l'*ens* deu el seu *ésser* a l'*ésser* (entès com a verb), que l'*ens* oculta l'*ésser* i que l'*ésser* és, Hersch considera que el postulat heideggerià l'*ésser* és és imprecís des d'un punt de vista lògic: el fet que l'afirmació l'*ésser* és no refut cap negació, ja que l'*ésser* no és no seria més que una contradicció, fa que l'afirmació no tingui cap realitat de pensament, que l'*ésser* es nuï a si mateix i que la raó esdevingui inoperant.

Torno a escoltar *Lili Marleen* i el tercer que em ve al cap és que, enamorada de la poeta Natalie Barney, Marina Tsvietàieva, per a qui l'escriptura era una extensió de la vida i un tentacle que emboïcava l'ètica amb el cos i amb l'estètica, li va escriure una carta en què tractava Barney de germà femení i en què li explicava que, en haver llegit el seu llibre, totes les llacunes que havia vist en el text

se li van aparèixer com un forat negre. Un forat que no era més que la criatura que no podia tenir amb ella i que gruava amb folia. Era l'any 1932, l'estalinisme l'havia expulsat de Rússia, les associacions d'escriptors la menystenien tant que l'enviaven a fregar plats, tenia tres fills amb Sergéi Efón i la seva manera d'acostar-se a l'amor era tan lliure, tan ramificada i tan ampla que no li calien prefixos ni categories de gènere —per definir-lo en tenia prou amb guions com aquest i en cantar la corrua de bèsties que desferma el desig: "aquest crit, que no l'heu sentit si més no algun cop? Si pogués tenir un infant teu!" (*Carta a l'Amazona*).

Nascuda a Berlín a principis del xx, Marlene Dietrich va travar el glamur esclatant a les conviccions antinazis i la lligacama al coratge de manifestar-les. Quan el Partit Nazi li va demanar que deixés Londres i tornés a Alemanya a fer de diva magnífica i de musa ària, ella va dir que només tornaria si la deixaven entrar amb Alexander Korda, el director jueu amb qui gravava *Knight Without Armour*.

Mentre els soldats de la Wehrmacht s'apropriaven de la seva versió de *Lili Marleen*, que havia estat escrita per un mestre d'escola d'Hamburg durant la Primera Guerra Mundial, ella la cantava davant les tropes aliades i esdevenia l'àngel blau antifeixista i una arma política per desmobilitzar amb purpurina els exèrcits enemics.

Avui escolto *Lili Marleen* i Víctor Català, Jeanne Hersch i Marina Tsvietàieva se m'apareixen al costat de Marlene Dietrich potser perquè sí o potser perquè es tracta de quatre dones tan independents i tan sàvies, que imaginar-les així, totes juntes amb les seves fondàries i amb les seves desobediències radicals i subtils, és com fer escut, contraverí o barricada.

Doctora en Ciències Econòmiques i escriptora